

På en landevej i Sydindien sælges cashewnødder. Også vi danske forbrugere forventer at have tilgang til et sådant produkt året rundt.

Udfordring eller mulighed for økologien

Stort set alle de fødevarer, der indgår i vore daglige måltider, handles globalt. Det er en stor udfordring for den økologiske landmand

■ AF AHMED EL-NAGGER ET AL

Om ændringerne i den globale fødevarerhandel skal ses som trusler eller muligheder afhænger af landbrugets geografiske placering: Washington, Stockholm, Sao Paulo, Paris, Cairo, Johannesburg, Bombay, Hong Kong eller Manila.

Fra hver eneste af disse steder, ville dette spørgsmål få meget forskellige svar fra forretningsfolk, regeringseksperter, landarbejdere eller menneskeretlighedsaktivister eller landarbejdere.

Vi vil ikke desto mindre forsøge at angive en analytisk struktur og en analytisk model, som kan give noget af svaret.

Vi identificerede tre grupper af økologiske produkter: Sæsonspecifikke afgrøder, specifikke jordbrugs-økologiske afgrøder og protein til dyrefoder.

Vi grupperede endvidere de drivkræfter, som fører til globalisering:

- Billig olie, arbejdskraft, jord og transport samt få miljømæssige restriktioner
- Magtfulde selskaber, skatter, tilskud til infrastruktur og landbrugskemikalier
- Investering i forskning og udvikling, som medfører et højt vidensniveau

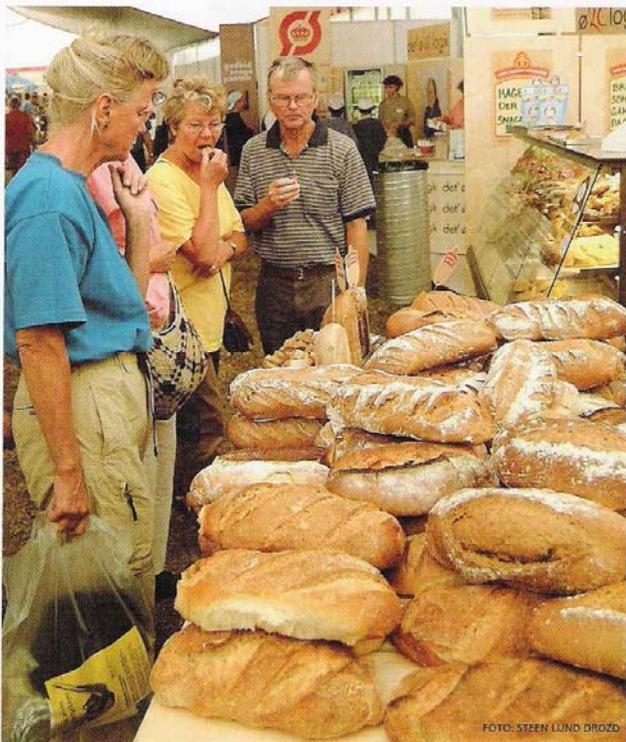

FOTO: STEEN LUND BROZO

Det vil ikke blive alle økologiske producenter, der vil have gavn af en ny tidsalder. Det vil kræve stor ekspertise, god management og sofistikerede produktionsforhold at kunne levere det specielle produkt i rette mængder, på rette tid og sted.

Muligheder i et globalt marked

Man forventer i vore dage at finde frugter i supermarkederne, der indtil for et par årtier siden var eksotiske produkter, som kun kunne købes på specifikke tider af året - fx appelsiner ved juletid og jordbær i juni.

I dag har vi en klar forventning om, at denne sæsonbegrænsning er ophævet. På samme måde forventer vi at finde produkter som olivenolie, cashewnødder, jordnødder, te, kaffe friske dadler eller abrikoser, honning fra skovene i Vietnam eller endog asparges. Fx sælges der store mængder bananer i hele verden, og de betragtes nærmest som en frugt, der vokser i enhver have.

Vort forbrugsmønster er altså ændret. Dette gælder ikke kun økologiske produkter, men er en generel tendens, der er forbundet med den livskvalitet, som den rige del af verden forventes at have råd til.

Som producenter forventer vi, at globalisering af vore fødevarer systemer har en fundamental ind-

flydelse på, at det er muligt at sælge produkterne med en rimelig margen af fortjeneste eller også at blive udkonkurreret af andre producenter.

Æraen af tilbudsstyret produktion nærmer sig sin slutning i den vestlige verden. Vi mener, at vi vil se et skift fra tilbudsstyret spotmarkeder med store mængder varer til et efterspørgselsstyret marked for specielle leverandørkæder med produkter af høj kvalitet til deres nichemarkeder.

Certificering af økologiske produkter af høj kvalitet vil passe godt til et marked, som er opstået pga. en forøget efterspørgsel fra specielle leverandørkæder, der har særlige nichemarkeder som mål - markeder, der efterspørger særlige kvalitetsnormer.

Herved vil konkurrencen ikke dreje sig om priser, og derfor passer en certificering godt ind i billedet.

De små taber

Det vil imidlertid ikke blive alle økologiske producenter, der vil have gavn af denne nye tidsalder. Det vil kræve stor ekspertise, god management og sofistikerede produktionsforhold at kunne levere det specielle produkt i rette mængder og på rette tid og sted.

Mange mindre producenter vil blive taberne i dette spil. Men for dem, der kan opfylde kravene, er potentialet stort. Desuden vil nogle producenter af flere forskellige varer begynde at specialisere sig i ét produkt.

Fx plejede italienske farmere i Sydtyrol at dyrke korn, abrikoser og andre produkter. I dag er disse frugtbare dale domineret af æbleplantager. Mange af disse plantager dyrker æbler økologisk - hvert tredje økologiske æble, der sælges i Europa, kommer fra Sydtyrol.

På verdensplan forudses den økologiske produktion ved år 2008 at være US\$ 100 mia. værd med en vækstrate på 20-30 pct. pr. år.

Denne situation opstår til trods for, at pristilskud til landbrugsvarer er typisk, og at der i de fleste tilfælde kun udføres en ringe mængde forskning til at støtte udviklingen. Danmark er en af de få undtagelser hertil.

Dette er et meget vigtigt punkt, idet der er et ekstremt behov forskning og udvikling til at støtte dette marked.

Viden er en forudsætning for nyskabelse, og innovation er en forudsætning for at blive i stand til at overleve i morgendagens efterspørgselsstyrede marked.

Men vil landbrugeren få et bedre liv i dette scenari?

Certificering eller ej

Den certificerede sektor er en hurtigt ekspanderende

sektor, som meget succesfuldt forøger producenterens indtjening, når forbrugernes voksende krav om økologisk producerede fødevarer skal opfyldes.

Det er en sektor, som påkalder sig stor interesse fra institutter, men som er en sektor, som næsten udelukkende er orienteret mod at producere fødevarer, beregnet til eksport til det vestlige marked.

En anden, mindre synlig sektor, er den ikke-certificerede økologiske produktion.

Definitioner på, hvad økologisk landbrug er, kan være noget udvaskede og dårligt definerede.

Ved siden af organisationer, som formelt er tilsluttet den økologiske bevægelse, findes der et antal organisationer og bevægelser, som deler lignende opfattelser om landbrug i deres forehavende.

Disse organisationer omfatter biodynamisk landbrug, permakultur, naturlandbrug, bio-intensiv landbrug, økolandbrug og agroøkologi.

Der er skrevet meget om forskelle og ligheder mellem disse bevægelser, og om i hvilken udstrækning de er forenelige med økologisk landbrug. Selv om landbrug, der følger disse forskellige metoder, ikke altid opfylder de internationalt anerkendte økologiske standarder, så er den indfaldsvej og filosofi, som de tilslutter sig i det store og hele i overensstemmelse med det økologiske verdenssyn, og de påberåber sig lignende landbrugsmetoder.

Nogle af disse bevægelser har spillet en vigtig rolle i udviklingen af økologiske metoder i udviklingslande.

Den vigtigste faktor er, at de ikke-certificerede økologers metoder hviler på de samme principper, som gælder for de certificerede, nemlig »Health, Fairness, Ecology and Care« principper, som de er definerede af »The International Federation of Organic Movements« (IFOAM).

Forskning er en forudsætning

Halvdelen af den globale handel med landbrugsvarer er med hel- eller halvfabrikata.

Ikke-certificerede økologiske produkter spiller

I løbet af en meget koncentreret uge i oktober samledes denne artikel forfatterer for at diskutere, hvilken indflydelse globalisering har på økologiske systemer til frembringelse af fødevarer og de muligheder, som globaliseringen åbner for at udvikle sådanne systemer. Mødet var arrangeret som et ph.d. kursus under regi af Research School of Organic Farming and Food Systems (SOAR) (www.soar.dk). Alle deltagerne er på en eller anden måde forskere i Økologisk Landbrug og Fødevarereproduktion.

ikke nogen stor rolle i den forbindelse. Hvis det derimod drejer sig om udryddelse af fattigdom og lindring af sult, så kan man se et tydeligt potentiale, som dog er begrænset af lokale forhold.

Mange landbrugere producerer uden at have god adgang til land, vand og landbrugskemikalier. De søger derfor billige, biologiske løsninger til deres produktion.

Det økologiske landbrugs værktøjsskabe indeholder nogle værktøjer, som kan anvendes af disse producenter. Det gælder dog også for denne gruppe, at forskning er nødvendig for at udvide sortimentet af værktøjer og at tilpasse dem efter behov.

Vi opfordrer derfor til mere forskning og udvikling, idet vi også her anser viden som en forudsætning for nyskabelse og innovation.

Udfordring eller mulighed

Globalisering forøger mulighederne for den økologiske sektor i et marked, der er styret af efterspørgsel. Udfordringen ligger i, at producenterne skal placere sig i en position, hvor de er i stand til at udnytte de niches, hvor der er efterspørgsel efter produkter af høj kvalitet.

Mange små, ineffektive landbrug vil blive taberne i denne udvikling - uanset hvor de geografisk lever deres liv.

En ikke-certificeret sektor kunne tænkes at opstå, fordi behovet for standarder (fx certificering) er baseret på en adskillelse mellem producenter og konsumenter.

Der kan være et potentiale for ikke-certificeret økologisk landbrugs initiativer, hvor producenterne kan opnå en tillid fra konsumenterne uanset den fysiske afstand.

Man kan også forestille sig et potentiale for økologiske landbrugsmetoder som et værktøj i en udvikling til gavn for de mest marginaliserede producenter.

Ahmed El-Naggar, Andres Ounmaa, Eija Muukka, Ernestas Zaleckas, Gerda Abraityte, Imants Jansons, Jim Rasmussen, Johan Ahnström, Karin Pirhofer-Walzl, Katherine O'Doerty Jensen, Kirstine F. Jørgensen, Lina Saurinaite, Mara Bleidere, Marie Trydeman Knudsen, Massimo Pugliese, Merete Højrup Møller Nielsen, Natalia Bellostas Muguerza, Petra Bakewell-Stone, Preben Klarskov Hansen, Sermed Adil Abed-Ali Al-Kufaishi, Sofie Kobayashi, Torbjörn Rydberg, Vera Klubova, Viktoras Liorancas and Henning Høegh-Jensen.

● Certificering af økologiske produkter af høj kvalitet vil passe godt til et marked, som er opstået pga. en forøget efterspørgsel fra specielle leverandørkæder ●